

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA KAHEKÜMNE KOLMANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Riigikohtu Valges saalis ja MS Teamsi vahendusel

9. detsember 2022. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Ivo Pilving, riigikohtunik
Juhan Sarv, riigikohtunik (asendusliige)
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Indrek Parrest, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige) (*osales päevakorrapunktide 1–3 juures*)
Endla Ülviste, Pärnu Maakohtu kohtunik
Merit Helm, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige) (*osales päevakorrapunktide 1–7 juures*)
Toomas Vaher, Eesti Advokatuur, vandeadvokaat
Dilaila Nahkur-Tammiksaar, Riigiprokuratuur, juhtiv riigiprokurör
Marju Agarmaa, Õiguskantsleri Kantselei õiguskorra kaitse osakonna juhataja

Teised osalejad:

Elari Udam, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor (*osales päevakorrapunktide 1–4 juures*)
Viljar Peep, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekancler
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi kohtute talituse juhataja
Katarina Tamm, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik
Kristi Kirsberg, kohtute kommunikatsiooni juht
Maris Möls, Riigikohtu esimehe nõunik
Üllar Kaljumäe, Riigikohtu direktor
Astrid Asi, Harju Maakohtu esimees
Liina Naaber-Kivisoo, Viru Maakohtu esimees
Toomas Talviste, Pärnu Maakohtu esimees (*osales päevakorrapunktide 1–5 juures*)
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Ringkonnakohtu esimees (*osales päevakorrapunktide 1–7 juures*)
Sirje Kaljumäe, Tartu Halduskohtu esimees (*osales päevakorrapunktide 1–5 juures*)
Kaupo Kruusvee, Tallinna Halduskohtu esimees
Marilin Reintamm, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi kohtute talituse analüütik
Ergo Tars, Riigi IKT Keskuse direktor (*osales päevakorrapunkti 4 juures*)
Rivo Reitmann, Registrate- ja Infosüsteemide Keskuse direktor (*osales päevakorrapunkti 4 juures*)

Juhatas: **Ivo Pilving**, Riigikohtu halduskolleegiumi esimees

Protokollis: **Katarina Tamm**, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik

Algus: 09.12.2022. a kell 10.32

Lõpp: 09.12.2022. a kell 15.54

Istungi päevakorras on:

1. **8–9.09.2022. a KHN-i 121. istungi ja 23.09.2022. a KHN-i 122. istungi protokollide kinnitamine** – Riigikohus, halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving
Otsuse projekt: KHN kinnitab 8–9.09.2022. a KHN-i 121. korralise istungi ja 23.09.2022. a KHN-i 122. erakorralise istungi protokollid.
Materjalina lisatud protokollid.
2. **Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmine – KS § 41 lg 1 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks.
Materjalina lisatud määruse eelnõu ja seletuskirja kavand.
3. **Ülevaade 2023. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel** – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN teeb valiku esimese astme kohtute kohtuametnike tööjookulude lisaraha jagamise alternatiivide vahel ja kiidab heaks kohtute 2023. a eelarve kujundamise põhimõtted.
Materjalina lisatud memo koos lisaga.
4. **Kohtute IKT arendamise korraldus ja asutuste lühituvustus ning 2023. a eesmärgid – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Registrate ja Infosüsteemide Keskus, direktor Rivo Reitmann, Riigi IKT Keskus, direktor Ergo Tars
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
5. **Ülevaade kohtupidamist puudutavatest eelnõudest: kohtute seaduse jt seaduste muutmise eelnõu ([633 SE](#)), sõja- või erakorralise seisukorra aegse kohtupidamise eelnõu, kohtumenetluse avalikkuse eelnõu ([574 SE](#)), paberivabale kohtumenetlusele ülemineku eelnõu ([723 SE](#)) – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
6. **Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud kokkuvõtte 2022. a vanade asjade aruandlusest.
7. **Kohtute 2024–2027. a arengukava loomine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud memo.
8. **Muud teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohus, halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving, Justiitsministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.
KHN aastalõpu koosviibimine

Istungi algus kell 10.32.

Virgo Saarmets, Endla Ülviste, Toomas Vaher, Dilaila Nahkur-Tammiksaar, Elari Udam, Kristi Kirsberg, Üllar Kaljumäe, Toomas Talviste, Merit Helm, Tanel Saar ja Marju Agarmaa liituvad istungiga MS Teamsi vahendusel.

Päevakorra muutmist ei toimu ja päevakord kiidetakse heaks.

1. **8–9.09.2022. a KHN-i 121. istungi ja 23.09.2022. a KHN-i 122. istungi protokollide kinnitamine**
– Riigikohus, halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving

KHN-i 121. istungi ja 122. istungi protokollidele ei ole kellelgi täiendusi ning need kiidetakse heaks.

Otsus: KHN kinnitab 8–9.09.2022. a KHN-i 121. korralise istungi ja 23.09.2022. a KHN-i 122. erakorralise istungi protokollid.

2. **Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmise – KS § 41 lg 1 p 4 alusel –**
Justiitsministeerium, Külli Luha

K. Luha: Oleme toonud kohtute haldamise nõukoja ette justiitsministri määruse muudatuse, milles pakume ajutise lahendusena välja luua Tartu Halduskohtusse 2023. aastaks üks täiendav kohtuniku ametikoht. Määruse muudatuse põhjuseks on halduskohtute töökoormuse oluline tõus viimastel aastatel. Lisaks lahkub järgmise aasta oktoobris Tartu Halduskohtus teenistusest üks kohtunik ja uute asjade jagamine talle lõpetatakse 2023. aasta algusest, mis tähendab, et sisuliselt jagatakse uusi haldusasju vaid seitsme kohtuniku vahel. Tartu Halduskohus on väga väike kohus ja iga kohtuniku tööpanus mõjutab kohtu jõudlust oluliselt. Meie ettepanek oleks täita kõnealune ametikoht ennetavalt, niipea kui uus kohtunik kevadel ametisse nimetatakse. Nii Tartu Ringkonnakohtu kui ka Tartu Halduskohtu esimees on oma arvamuse andud ja selle muudatuse heaks kiitnud.

S. Kaljumäe: Olen tõesti oma poolehoidu eelnõule avaldanud, see oleks kindlasti ajutine leevendus. Lahenduse ulatus sõltub muidugi sellest, kuidas konkurss sujub, aga mingil määral see meid aitaks. Selle eelnõuga nõustudes ei tagane ma varasemalt esitatud kohtunikukoha taotlusest.

K. Luha: Viimaste aastate konkursside praktika näitab, et kohtunik saaks ametisse nimetatud ilmselt alates maikuust. Järelikult umbes pool aastat oleks kohtus teenistuses üheksa kohtunikku ja asju saaks jagada kaheksale kohtunikule.

I. Pilving: Kas te mingeid muid alternatiive ka kaalusite?

K. Luha: Muu alternatiiv oleks püsiv ametikoht, mis ei ole kiire lahendus ja mida kohtusüsteemis kuskilt ringi tõsta ei ole. Või siis jagada asju ajutiselt Tallinna Halduskohtu kohtunikele, kuid töökoormus on mõlemas halduskohtus suur, mistõttu ei ole ka see praegusel juhul sobiv lahendus.

T. Saar: See on kindlasti samm õiges suunas, et kohtunik asub varem ametisse. Aga kas see on ühekordne meede või jääb püsima ka pärast?

K. Luha: See on ajutine meede 2023. aastaks.

V. Saarmets: Nõus sellega, et seda määruse eelnõud võib toetada, aga kas on põhjendatud piirdumine ainult 2023. aastaga, ehk oleks võimalik sõnastada seda üldisemalt? Arusaadavalt mõjutab väiksemas kohtus ühe kohtuniku lahkumine kohtu tööd väga palju. Võib juhtuda, et samasugune olukord tekib uuesti ja kas mõistlik sel juhul hakata uuesti määrust muutma? Ehk saaks sõnastada seda üldisemalt.

K. Lippus: See ettepanek on mõistetav ja oleme seda kaalunud, aga me hetkel läheneme nii, sest me teeme keset eelarveaastat muudatust.

T. Pappel: Tartu Ringkonnakohtus ka toetab seda eelnõud. Lisan veel, et halduskohtul on väga pikad menetlusajad ja nad vajavad täiendavat kohta.

K. Siigur: Võiks punkti 2 välja jätta. Erand on juba sissejuhatavas lauses olemas.

KHN-i liikmed hääletavad justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 muutmise osas, jättes määruse eelnõust välja muudatuse punkti 2.

Poolt: 9

Vastu hääletamist ei toimunud.

Otsus: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks, jättes määrusest välja punkt 2.

3. Ülevaade 2023. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel –
Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus

V. Peep: Hetkel esitatud meetodid tuginevad septembrikuises KHN-is saadetud analüüsile, kus me näitasime valemipõhise eelarve pilti. Meie ettepanek on minna edasi valemipõhise eelarvestamisega. Memos oleme toonud ka välja muudatused majanduskuludes ja eelarve reservist rahastatavad tegevused, näiteks mõned suuremad üritused. Lisaks rahastame vaimse tervise teenust MinuDoc, mida saavad kasutada kõik kohtuteenistujad. Füüsilise vormisoleku jaoks on projekt, mis võimaldab paindlikult rahastada tegelikke sportimiskulutusi kõikides kohtutes - Stebby teenus, seda me kasutame ise ka ministeeriumis. Sellel on kaks plussi: esiteks ta teeb arveldamise ja tšekimajanduse oluliselt lihtsamaks ja teiseks see reaalset ka spordi tegemist kasvatas. Selle võiks tuua ka kohtutesse.

Rahandusministeeriumi andis teada, et 2023. aastal ei ole meil võimalik kohtujuristide tööjõukulude eelarvestamise osas muudatusi teha, aga ma olen kergelt optimistlik, et seda on võimalik teha 2024. aastal, kui selleks valmistuda 2023. aastal. Sellega saaks kohtud kohtujuristide osas suurema paindlikkuse, nii nende arvu kui palkade diferentseerimise osas, täna on see suhteliselt jäik ja mõneti demotiveeriv. Üldine kasv palgafondis oli mitteindekseeritavate kohtuteenistujate palkade osas umbkaudu 15%. Kohtuteenistujate tööjõukulude lisaraha jaotamisel eraldame kõigepealt 15% ringkonnakohtutele, tsentraalsetele teenistustele ja tsentraalsetele ametikohtadele ja kohtu osakondadele. Esimese astme kohtute osas on meil lähtepositsioon kõige erinevam, kui me võrdleme palgafondi ja kohtuasja maksumust. Meil on kõikides kohtutes tugev palgasurve ja kaadrivoolavus, kohtuasja maksumuse põhine lähenemine pikas perspektiivis tasandab lähtepositsiooni erinevust esimese astme kohtute vahel, mis toetaks valemipõhist eelarvestamist sarnaselt eelmisele aastale. Arvestades viimase aja tugevat inflatsiooni ja palgasurvet, tekkis meil kohtujuhtidega arutades ka alternatiivne mõte – jagada ka esimese astme kohtute vahel lähtesumma võrdselt 15% ja kuna vahendeid on rohkem kui 15%, siis tekkiv ülejääk 69000€ suunata Harju Maakohtusse, kus on kohtuametniku kohta kõige suurem töökoormus.

A. Asi: Ma toetan varianti A ehk arvestada osa lisanduvast rahast kõigile baasina ja teine osa proportsionaalselt, et tasandada ebavõrdsust. Eelmisel aastal kasutasime seda meetodit ja võiksimme sellega samal viisil edasi minna, et tagada järjepidevus. Lihtne oleks kõigile võrdselt jagada, aga juhtidena ei saa me endale seda lubada. Peame olema võimelised keerulisi otsuseid tegema ja mõtlema võimalike lahenduskäikude peale. Minu hinnangul on esimese ja teise astme kohtute referentide ja sekretäride töö iseloomult võrreldavad. Seetõttu olen veendumusel, et palga üle otsustades peame arvestama ka nende töökoormust. Ma ei saa olla nõus sellega, et Harju Maakohtu sekretär peab sama palga välja teenimiseks tegema kaks korda rohkem toiminguid. Vaadates kohtuametnike töökoormuse analüüsist arvuliselt, kui palju on sekretärid kohtudokumente käidelnud, siis Harju Maakohtus on 1274 dokumenti ametniku kohta, samas kui arvult järgmise kohtu ametniku kohta on 999 dokumenti ja kõige madalama koormusega kohtus 615 dokumenti. Vaadates sissetulevaid dokumente per ametnik – Harju Maakohtus 1861 sissetulevat dokumenti ja teine ots 839 dokumenti. Istungite osas on seis natuke võrdsem, meil oli ühe sekretäri kohta 120 istungit, Pärnus 141. Ma ei saa kuidagi olla nõus, et Harju Maakohtu sekretär saab sama raha, aga teeb kaks korda rohkem tööd. Seega pole ma nõus, et 15% jagatakse võrdselt kõigile. Harju Maakohtu sekretäri tasu peab olema suurem, arvestades tema töökoormust. Ma ei oska selgitada, miks neid samas kohtusüsteemis ebavõrdselt koheldakse. Me tekitame oma süsteemi sees ebatervet konkurentsi, me oleme tööturul väga kehvast seisust sekretäride värbamisega. Me ei peaks looma veel enam ebavõrdseid tingimusi meie kohtusüsteemi sees, kus niigi

on olukord töötajatega probleemne. Meil vahetuvad sekretärid kiiresti, voolavus on väga suur – täna üle 40%. Pidev sekretäride vahetumine toob negatiivset mõju ka kohtunikele, sest nad panevad ressursi sekretäride väljaõpetamisele. Praeguse palgatasemega me ei suuda inimesi hoida ja uusi värvata.

Teine aspekt – vanemametnikud. Harju vanemametnikud saavad 1800€ palka, osadel kohtutel on palganumbrid natuke väiksemad ja osadel olulisemalt suuremad. Samas peab arvestama, et meil on 70 sekretäri ja 2 juhtivsekretäri, kes aga teevad 100% sekretäri tööd. Neil ei ole ressursi teisi sekretäre toetada, mis süvendab aga voolavust, sest sekretäridel pole kedagi, kes neid ära kuulaks. Teiste kohtutega võrreldes on vanemametnike arv, kelle palk on teistest sekretäridest kõrgem, 1-20 ametnikku ühe vanemametniku kohta. See on teine ebavõrdsuse koht ehk meil ei ole Harju Maakohtus piisavalt juhtivaid ametnikke, seega pole ametnikel ka kedagi, kes neid toetaks. Ainuõige eelistus eelarvevahendite jaotamisel on A.

KHN-i meililisti edastatakse koormuste analüüs, millest A. Asi rääkis.

L. Naaber-Kivisoo: Statistika osas ma ei vaidle vastu. Minu suur mure on, et järjekordselt viimasel hetkel püüame leppida kokku asju, mille mõju on väga erinev. Ma ei saa aru, kas lahendame küsimust süsteemselt või iga kohus võitleb iseenda eest? Minu arust on siin kaks väga erinevat lähenemist. Kui igaüks võitleb iseenda eest, siis mulle meeldis L. Loide ettepanek, mida meililistis jagati ehk 15% kõigile ja ülejääk kõigi vahel proportsionaalselt. Eelarvestamise ministeeriumi B-variandil pole minu jaoks loogikat. A-variandi osas me jätkame samamoodi nagu eelmine aasta, minu kohtu vaates on küll protsent väiksem. Kas me läheme selle süsteemiga edasi ja lepime kokku, et see on see süsteem, millest me lähtume ka edaspidi? Sooviksin, et aastal 2023 lepitaks kokku kindlad põhimõtted, mille alusel raha jagatakse ja sama loogika peaks kehtima ka edaspidi. Toetan L. Loide ettepanekut, aga ministeeriumi pakutud variantidest A.

T. Talviste: Ma olen nõus A. Asi mõttega, mis puudutab kohtuametnike voolavust, sama kehtib sellel aastal ka Pärnu kohta. Kaks aastat pole me kohtujuhtide tasemel eelarvevahendite jaotamise osas kokkuleppele saanud, lõpuks on tulnud see KHN-i ette. Olles lugenud läbi, mis L. Loide kirjutas, toetan tema lahendust. Memos toodud lahendusel B pole loogikat. Variant A tähendab, et keegi saab 2,5 korda protsentuaalselt rohkem raha ja ma ei saa nõus olla, et raha nii erinevalt jagatakse. Toetan L. Naaber-Kivisood selles, et peaksime pikas perspektiivis teadma, kuidas seda raha jagatakse. Toetan neid variante, mis L. Loide pakkus, aga saan aru, et täna tõenäoliselt neid läbi hääletama ei hakata.

K. Lippus: L. Loide alternatiiv 1 – jagada kõigile võrdselt 15,7%. Vabariigi Valitsuse otsusega saime lisaraha 1,67 miljonit, mis on palgafondist 15,7% ja tema ettepanek on võrdselt kõigi vahel see ära jagada.

K. Kruusvee: Justiitsministeeriumi memo kaks varianti – kumbki ei tundu ideaalne meetoodika. Nende vahel toetan varianti B. Liivi Loide on välja pakkunud alternatiivse meetoodika ja minu arust pole mingit probleemi see täna KHN-s kolmanda alternatiivina lauale panna. Kumbki ministeeriumi meetoodika pole hea, sest need tuginevad mõlemad kohtuasja maksumusel ning tsiviil- ja haldusasjade võrdlemisel, aga see on olemuslikult väär ja neid ei saa omavahel võrrelda. Minu mälu järgi on KHN kahel korral väljendanud sama seisukohta, et see ei ole kohane meetoodika. Seega natuke tekib küsimus, et mis lõpuks KHN-i pädevus ja roll on, kui Justiitsministeerium sama meetoodikat jätkuvalt esitab.

Sekretäride töötasu – ei eksisteeri usaldusväärset teavet töökoormuste osas. Astrid viitas numbritele, mis pärinevad KIS (Kohtute Infosüsteem) kannetest. See info pole liikunud, seega sellele on raske vastu vaielda. Isegi kui need numbrid on koos, siis alustada tuleb sellest, et kohtujuhtide tasandil tuleb meetoodika kõigepealt kokku leppida. On oluline vahe, kas kohtuistung kestab 15 minutit või 5 tundi, sest sekretär peab ka selle kohtuistungile üle kuulama ja protokollima. Tükkide kokku lugemine on lihtsa lahenduse otsimine, aga elu on teinekord keerulisem. Tallinna Halduskohtus on minu andmetel ainus kohus, kus on üks sekretär kolme kohtuniku kohta. See tähendab ka sisuliselt, et ühel sekretäril on 3+3 menetlusgrupiliiget, kellega on vaja igapäevaselt jooksvalt suhelda, statistikas tükkide kokku lugemine

seda kuidagi ei kajasta. Suhtlesin hiljuti samal teemal oma sekretäridega, sest ma tean, et selline mõte on liikvele läinud, et Tallinna Halduskohtu koormus on teistest madalam, ma olen kategooriliselt sellele väitele vastu. Alustame ikkagi metoodika kokkuleppimisest. Täna pole usaldusväärset teavet, mis annaks alust väita, et ühes kohtus on sekretäride töökoormus kaks korda kõrgem kui teises kohtus.

Palkade erinevus – see on vastuoluline olukord. V. Peep ütleb, et ka täna kohtud peavad otsima sellist sisemist efektiivsust palgafondi raames. Tallinna Halduskohtus on seda otsitud, ühel hetkel jätsime ühe sekretäri koha täitamata, töötasu ja töö sai teiste sekretäride vahel ära jagatud, mis tähendabki suuremat töötasu võimekust. Selle taustaks on, et Tallinna Halduskohus on läinud üle täismahus digimenetlustele. Ühtepidi on jutt, et peame otsima sisemist efektiivsust ja kui me seda mingis plaanis oleme teinud, aga järgmisel eelarve jagamisel see ära tasandatakse, siis ei ole mitte mingisugust huvi seda sisemist efektiivsust otsida. Töötasude puhul peab ka arvestama lisatasusid. Valvenädalad peavad sekretäride vahel olema ära jaotatud, aga see tähendab, kas lisatasu maksmist või rohkema vaba aja tagamist, viimast saame pakkuda palgates veel ühe sekretäri. Meile tuleb odavam lisaraha maksime, selle aastane summa on väiksem. Palganumbrid võivad hetkel kohtute vahel erineda, aga viies palganumbrid samale tasemele ja värvata üks lisasekretär, siis halduskohtu jaoks kulu suureneb. Peame ära otsustama, kas me otsime efektiivsust või on eesmärk võrdsed palgad.

S. Kaljumäe: Olen paljuga nõus, mis K. Kruusvee rääkis. Olen JuM-le ka oma tähelepanekud saatnud. Väike kohus, mida vähem inimesi, seda keerulisem jagada valvekoormust ja asendamist. Töö kahe kohtumaja vahel – meie spetsiifikaks on, et väga suur osa dokumente saabuvad paber kandjal. Koormuste ühtlustamiseks on meil vaja asju jagada kahe maja vahel, sellised kõned ja meilivahetused KIS-s ei kajastu. Kokkuhoidu inimeste arvu osas saab teha, aga pidev töötamine nädalavahetusel teeb värbamise ja inimeste hoidmise keeruliseks. L. Loide pakutu on mulle sümboolne.

V. Lapimaa: Mina sooviks tähelepanu juhtida sellele, et eelarve kogusumma kohtutele tõesti suureneb ja see tuleb indekseeritud palkade arvelt. Nende osakaal on eaproporsionaalselt suur, tipp-palgaga ametnikke on meil palju. Globaalselt vaadates kogu kohtu eelarve suureneb kenasti, aga paradoksaalselt jääb raha kogu aeg vähemaks. Personali, organisatsiooni arengu, organisatsiooni kultuuri ja professionaalsuse tagamise tõstmise jaoks on meil väga vähe raha ja see on tõsine probleem – kohtusüsteem on krooniliselt alafinantseeritud. Arutame küsimust, kuidas kallutada maa- ja halduskohtute vahel eelarvet, aga see on tegelikult väheoluline. Reaalne probleem on kohtute üldises finantseerimises, see pole etteheide, vaid ajalooliselt on nii tekkinud. Baaseelarve on nii väike, et ei tule etteantud vahenditega välja. Tsiiviilkolleegiumi kohtujuristide kaks konkurssi on läbi kukkunud ja seega peavad nad jätkama vähendatud koosseisus. Esimene kord polnud kandideerijaid ja teise konkursi puhul ei läbinud keegi I vooru. Kutsun KHN-i toetama meie kohtuametnike tugeva sõnumiga, et kohtud on alafinantseeritud ja me peaksime vähem keskendumas väikestele kõrvalistele teemadele. Ma ei tee valikut eelarve jagamise alternatiivide osas.

T. Pappel: Inflatsioon on üle 20%, meie ametnikud ootavad palgatõusu. Ei saa ka mööda minna justiitsministri kirjast, mis saadeti ka kohtu esimeestele, kus kinnitati, et meie tööjõukuludeks on võimalik kulutada 15% rohkem, kui käesoleval aastal, paljud ametnikud ka seda nüüd eeldavad. Esimese alternatiivi A poolt ma hääletada ei saa, sest eelduslikult võiks ikkagi kõigis kohtutes ametnike palk kasvada 15%. Halduskohtutes jääks see protsent väga alla. Tuleks välja mõelda need summad, mida Tartu Halduskohtule juurde suunata, aga KHN ei saaks seda hetkel teha, seega alternatiiv A langeks juba siis ära. Varinat B tundub natuke mõistlikum, aga jääb selgusetuks 18% Harju Maakohtule, kuigi A. Asi esitlus oli veenev. Peame arvestama, et kõigis kohtutes on ka teisi töötajaid peale referentide ja sekretäride. Kohtutes on erinevad eripärad, seega lisaraha suunamine vajaks täiendavat põhjendust. Tuleks eristada koormuspunkte ja asjapõhist kulu. Jagades lisaraha on oluline, kui palju asju ühe ametniku kohta sisse tuleb. Tegelikult mõjutab, kui hästi on iga kohus mehitatud kohtunike ja kohtujuristidega ehk baasressursiga. Praeguse seisuga on mehitatud hästi kaks suuremat maakohut, kahel halduskohtul on vaja lisaressurssi. Ehk miks me aitame järgi neid, kelle baas on hästi mehitatud?

Kokkuvõtlikult toetan L. Loide alternatiivi 1, toetan ka L. Naaber-Kivisoo öeldut, et tulevikku vaatavalt on vaja leida ühine hea meetoodika.

I. Pilving: Kas oleks L. Loide ettepanekuid võimalik haakida ministeeriumi ettepanekutega või leida mingisugune kompromiss?

V. Peep: L. Loide ettepanekud tulid päev enne KHN-i, seega oleks halb praktika hakata seda segama praegusele plaanile. Ma olen teadlik, et meil on mänguruumi vähe ja mitteindekseeritavate palkade osas on aastaid olnud probleeme, siiski on meil teist aastat järjest riigi keskmisest suurem palgafondi kasv. Me koos Riigikohtuga suhtleme Rahandusministeeriumiga, kas kohtunõunike ja kohtujuristide osas on võimalik fondipõhine lähenemine, kus on mingisugune valem, kuidas tugipersonal saaks niimoodi kasutada, et kohus oleks selle kasutamisest vaba. K. Kruusvee väide, et haldus- ja maakohtuid ei saa ühele pulgale panna, ei ole kohane. Kui me räägime tsiviil- või kriminaalasjade tükihinnast ja mõõdame kohtuniku aega, siis seal on see proportsioon, mis on töökoormusmeetoodikaga kinnitatud. A. Asi tõi olulisi indikaatoreid välja, mida me oleme referentide ja sekretäride koormuse võrdlemisel silmas pidanud. Mõistlik oleks võtta esimese astme kohtute kogu kohtuasja maksumus. K. Kruusvee ütles, et kõik see on kohtu enda sisemise tõhususe karistamine, aga minu arust see ei ole nii, kui me lähme kohtuasja maksumuse valemist mööda. Uurisin korduvalt halduskohtutelt eelarvestamise meetoodika osas, kas on midagi spetsiifilist, mida neil on vaja, aga ettepanekuid ei tulnud. Jätkuvalt arvan, et järjepidevusel on oma väärtus. Palun nõukoja liikmetel ikkagi arvamust avaldada. Variant A on objektiivsem ja sellega oleks meil mõistlik edasi minna.

K. Lippus: Palume KHN-ilt seisukohta nende eelarve kujundamise põhimõtete osas, mis on istungi päevakorra juurde saadetud materjalide memos toodud. Me oleme teinud koostööd kohtujuhtidega eelarve kujundamiseks septembrist alates ja erinevaid lähenemisi kaalunud. Oleme ka tuttavad võimalusega jagada summa kõigi vahel võrdselt, aga me ei pakkunud seda alternatiivina, sest see poleks õige nendel põhjustel, millest A. Asi rääkis. Kui me oleksime tahtnud mõnda L. Loide poolt saadetud alternatiividest KHN-ile seisukoha kujundamiseks esitada, siis me oleksime need ka esitanud. Variant B oli kompromiss, milleni jõudsime pärast kohtujuhtidega erinevate rahajagamise võimaluste arutelu.

KHN-i listi saadetakse ministri kiri seotult valitsuse otsusega raha kaasata.

E. Udam: Minu seisukohad 5 kohtu direktorina on järgmised: 1. Ühtlast jagamist ei pea ma õiglaseks, sest koormused ja võimalused on kohtutel erinevad. 2. Kulu kohtuasjale pean asjakohaseks indikaatoriks. Olen kahtlev, kas maa- ja halduskohtud on selles kontekstis omavahel võrreldavad. 3. Ringkonnakohtud on eriti õhukesed ja seal võiks summa olla suurem, minu hinnangul 20%. Lõppkokkuvõttes on ühtlane jagamine mugav – erandlikel aegadel on vaja teha ka erandlikke otsuseid. Kohtud tervikuna on alarahastatud ja selle teemaga tuleb tegeleda.

M. Helm: Meil on ka igapäevased valved, aga meil ei ole valvesekretäri, sest meil pole selleks ressursi. Olukord majas on selline, et sa ei tea päeval, kas sul on üldse sekretäre võtta. Meil võib sekretäre rohkem olla, aga meie kohtunike käes on keskmiselt rohkem asju, seega töökoormus ka sekretäridel on kõrge. Ma ei leia, et meil on võimalik sekretäre vähemaks võtta, meil on asjade hulk selleks liiga suur.

Lahkub Tanel Saar.

I. Parrest: Küsin ringkonnakohtute vaates, me vajame tugevdamist, kas meie osas võiks ka tulla teistsuguseid ettepanekuid Justiitsministeeriumi poolt? Praegu tahetakse Harju Maakohut eelisrahastada, kas poleks õiglasem võrdselt jagada seda raha?

K. Lippus: See lisaraha on mõeldud mitteindekseeritavate palkade toetuseks. Ringkonnakohtute palgafondi suurendamise ettepanekud eelarvest on üle 15% arvestades lisarahaga, mis ringkonnakohtutele tuleb seoses kohtujuristide järelkasvuprogrammi korraldamisega. Seda lisaraha

saab kasutada selle valdkonnaga tegelevate ametnike töötasude suurendamiseks. Proportsionaalselt lähenedes ringkonnakohtutele, ei teki seega küsimust, miks nad saavad vähem kui teised, sest nad ei saa. Ringkonnakohtutele muude lisavahendite juurde saamine on järgmisel eelarveaastal Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna prioriteet.

T. Vaher: Meil on kaks fundamentaalselt asja, mida me läbisegi arutame: 1. Milline on mõõdik ütlema, millise kohtu koormus on suurem ja kus väiksem? 2. Mida me ühekordse lisarahastusega lahendame? Me ei lahenda selle ühekordse rahasutsakaga fundamentaalselt probleemi, vaid vaja oleks põhjalikku lähenemist, kuidas koormust ka tulevikus paremini mõõta. Ma vaatan eraettevõtja pilguga ja me pole paremat mõõdikut leidnud kui tööaja mõõtmine, kui seda pole, siis võibki lõputult arutlema jääda, kellel kui suur see töökoormus on. Tööaja mõõtmine annaks võimaluse koormusi adekvaatselt mõõta. Olen sellel seisukohal, et jagada tuleks hetkel kõigile võrdset, aga ministeeriumi variantidest jääb lauale ainult variant B.

K. Siigur: Ma arvan, et ministeerium võiks järgmisel aastal läbi viia analüüsi, mille tulemusena saame võrrelda kohtute töökoormuseid. Nagu T. Vaher ütles, siis töökoormus on vaja ära mõõta, et mingisugune metoodika tekitada. Toetan varianti B.

J. Sarv: Olemas on väga konkreetsed arvud ja näha on selged käärid Harju Maakohu ja teiste kohtute vahel. Inflatsioon on igal pool ja mitteindekseeritavad palgad on ka ajale jalgu jäänud kõigis kohtutes, aga Harju Maakohus on ikkagi kõige ebavõrdsemas seisus, neile rohkem andes tasanduks ebavõrdsus natukenegi. Arvan, et variant A on selles olukorras ikkagi mõistlik.

V. Saarmets: Kuigi see lisaraha pole mõeldud inflatsiooni ohjeldamiseks, siis siiski tuleks seda tänases majanduslikus olukorras arvesse võtta. Harju Maakohu spetsiifika – meil pole sisulist vaidlust, töökoormus ilmselt ongi seal kõige kõrgem. Töökoormust saab arvestada ikkagi ametikohtade arvu osas, mitte palkade osas. Lisaülesandeid saab arvestada mingil määral. Oleks vaja ametnike palkade baastaset, et palgataset ühtlustada ja tagada adekvaatsus. Kohtuametnike palgad ei tohiks ametikoha põhiselt suuresti erineda, sest nii tekib kohtute vahel suur konkurents. Pole selge, mis kohtud selle lisarahaga täpselt teevad, kas tõstetakse palgataset või palgatakse töötajaid juurde. Kokkuvõttes kõige õiglasem oleks L. Loide pakutav II alternatiiv. Ministeeriumi poolt toetan alternatiivi B.

K. Kruusvee: Minule jääb segaseks, et mis on ministeeriumi metoodika, me räägime nii kohtuasja maksumusest kui töökoormusest. Mängureeglid tuleks paika panna ehk kuidas me lõpuks neid otsuseid teeme.

K. Lippus: Eelarve kujundamise ettepanekus ei ole me arvestanud ametnike koormust, vaid need on ühed taustaandmed. Oktoobri esimeses pooles tegime KIS-i päringu, selle päringu põhjal tegime koormuste analüüsi ja saatsime selle kohtudirektorile koos algandmetega.

I. Pilving: Mida peaks efektiivsuse tõstmiseks halduskohtud tegema, et saada samuti 15% tõusu? Kust nad peaks kokku hoidma, et kohtuasja keskmist kulu vähendada?

K. Lippus: Eesmärk on ametnikele raha jagades lähtuda kohtu töökoormusest, mis omakorda tuleneb kohtuasjade hulgast. Võib-olla tuleks kokkuhoidu otsides kogu kohtu kasutuses olev ressursid üle vaadata. Seetõttu ma ei arva, et lisaraha jagamisel tuleks kohtujuristid eemaldada, leian, et kohtu eelarvet tuleks vaadata tervikuna.

V. Peep: Alternatiiv A tuleneb kohtuasja maksumuse põhjalt. Milliseid valikuid kohtujuhid referentide, sekretäride ja kohtujuristide osas teevad, seda otsustatakse kohapeal. Meil pole etteheiteid halduskohtutele.

I. Pilving: Miks asja maksumus peaks olema adekvaatne kriteerium? Kas eesmärk on jõuda selleni, et kõikide kohtute asjade maksumus oleks võrdne?

K. Lippus: Eesmärk on kohtute vahel ühtlustada asjade maksumust, mitte võrdsustada. Kuna kasutame valemit vaid lisaraha jagamisel ja siis ka osaliselt, siis liikumine asjade maksumuse ühtlustamise poole on väga aeglane. Kui jagada eelarvet asjade arvu järgi, siis palgaerinevused kohtute vahel muutuvad suureks. See pole organisatsiooni tervisele hea, kui sarnast tööd tegevate inimeste tasud on väga erinevad.

I. Pilving: A. Asi, kuidas ülekoormus väljendub?

A. Asi: Palgatase on väiksem, ületunnid, inimesed on sunnitud oma tööd oluliselt efektiivsemalt korraldama. Inimesed lahkuvad, sest tööd on nii palju. Ma ei arva, et teistes kohtutes on väike koormus, aga meile tuleb ressursi juurde anda.

KHN-i liikmed hääletavad 2023. a kohtute eelarve kujundamise aluste variandi A (1/2 lisaraha eelarve analüüsi järgi) osas.

Poolt: 1

KHN-i liikmed hääletavad 2023. a kohtute eelarve kujundamise aluste variandi B (palgafondi suurendatakse kõigil kohtutel 15%, jääk Harju MK-le) osas.

Poolt: 7

KHN-i liikmed hääletavad 2023. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete heakskiitmise osas, kuid lisatakse juurde kaks reservatsiooni:

- Nõukoda leiab, et kohtute eelarve tervikuna ei taga mitteindekseeritavate palkadega kohtuametnike palgafondi ja majanduskulude piisavat rahastamist.
- Nõukoda toetab eelarve vahendite kasutamisel suuremat paindlikkust nende kohtuametnike palkade osas, kelle töötasu indekseeritakse tulenevalt kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusest.

Poolt: 8

Otsus: KHN kiidab heaks kohtute 2023. a eelarve kujundamise põhimõtted, mille kohaselt suurendatakse kõikide kohtute palgafondi 15% ja tekkinud jääk jagatakse Harju Maakohtule. KHN kiidab heaks kohtute 2023. a eelarve kujundamise põhimõtted. KHN märgib, et kohtute eelarve tervikuna ei taga kohtuametnike palgafondi ja majanduskulude piisavat rahastamist ning nõukoda toetab eelarve vahendite kasutamisel suuremat paindlikkust indekseeritavate kohtuametnike palkade osas.

Paus kell 12.40-13.24.

Liituvad Ergo Tars ja Rivo Reitmann.

4. Kohtute IKT arendamise korraldus ja asutuste lühitutvustus ning 2023. a eesmärgid – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Registrate ja Infosüsteemide Keskus, direktor Rivo Reitmann, Riigi IKT Keskus, direktor Ergo Tars

R. Reitmann: RIK on üks vanemaid IT-majasid Eestis. Keskendume on tegevuses justiitshaldusala IT-projektide teostamisele, haldamisele ja juhtimisele. Kokku on meil üle 80 erineva registri ja üle 400 teenuse teenusekataloogis, mida me igapäevaselt peame üleval hoidma, et need toimiks ja areneks edasi. Oluliseks muutuseks 2022. aastal oli RIT-i eraldumine ehk kõik töökohahaldus ja infrastruktuur liikus RIT-i, üleriiklikuks asutuseks, mida Ergo täpsemalt tutvustab. See tõi kaasa ka RIK-is olulise muutuse. Meil on palju olulisi infosüsteeme, näiteks kohtute infosüsteem, e-toimik, aga ka äriregister ja kinnistusraamat. Oluline väljakutse on, et kõik need süsteemid ka toimiks. Mina ise liitusin RIK-ga suhteliselt hiljuti, tuln siis, kui RIT oli just eraldunud ja edasi tegutsemiseks oli vaja RIK-ist täpsemalt aru saada. Organisatsioon oli alguses veidi katki ja olid sellised identiteedikriisid. Oleme vahepeal selgeks mõelnud ja kokku leppinud, et oleme puhas arenduskeskus ehk haldame ja arendame

teenuseid, ei paku enam töökohateenust ega midagi, mis puudutab side või seadmeid. Eesmärk on teha Justiitsministeeriumi teenused sõbralikuks ja lihtsasti kasutatavaks. Oluline roll on kindlasti ka kaasa rääkida, millist tehnoloogiat kasutada, et see oleks jätkusuutlik, töökindel ja turvaline. Tahame pakkuda turul häid lahendusi, meie partner on tellija ehk kes haldusalast teenuseid tellivad, oleme neile lähedal ja pakume tuge. Tahame, et protsessid pakuks väärtust, tahame olla kasulikud ja teha oma tellija tööd lihtsamaks ja mugavamaks, mõeldes ka lõppkasutaja peale. Peame kõige olulisemaks lõppkasutaja rahulolu, sellega hindame oma tegevust ja pakutavat väärtust.

2022. aastal tegime muudatuse RIK-i struktuuris, lõime uue toimetudeli, mis koosneb kihtidest. Idee on selles, et kõigi tegevuste keskmes on lõppkasutaja ja tema rahulolu. Ümber kliendi on teenuste arendustiimid, kes on oma fookuse seadnud kindlate teenuste arendamisele ja haldamisele. Teine kiht on kompetentsi kiht ehk strateegia valdkond, mis aitab kaasa kvaliteedile, *know-how* majja toomisele, innovatsiooni tekkele, standardiseerida erinevaid protsesse ehk üldiselt hoida organisatsioon korras ja tagada kõrge kompetents. Selle kõige ümber on tugivaldkond, mis aitab organisatsiooni üleval hoida, see hõlmab endas finants-, infoturbe-, personali- ja büroohaldust. Selle toimetudeli järgi hakkasime tööle alles 1. novembrist, me veel õpime ja arendame oma protsesse, töö alles käib. Selle kõige eesmärk on oma võimekust parandada ja pakkuda seeläbi paremat teenust. 2023. aasta tööplaan on sisuliselt kokkuleppimisel detsembris, paneme paika, mida teeme aasta jooksul ja mida I kvartalis. Fookus on muutustel, et teeksime tegevusi, millest on kasu. Kohtute Infosüsteemi puhul on räägitud uuele struktuurile üleminekust, aga sellest veelgi olulisemad on teenused, mida me seal sees pakume, peaksime aru saama, mida meil tegelikult vaja on.

2023. aasta vaates on oluline strateegia tugevdamine, milleks on vaja seada eesmärgid, et tulemust mõõta. Ei saa öelda, et see praegu väga tugev meil oleks, aga kõik saavad aru, et ilma selleta ei saa. Eesmärk ja soovitatav väärtus peavad olema meil ja tellijal ühised. Planeerimist tahame samuti palju paremaks saada, fookus on väärtust loovatel tegevustel, lepime arusaadavalt ja konkreetselt oma tegevustes kokku ja selle pinnalt analüüsime, millised on meie ressursid. Oluline on ka, kui kiiresti me suudame ideest teostuseni arendusi teha. Heade ideede valmimine ei tohiks võtta aastaid, aeg võiks olla mõõdetav kuudes. Eesmärk on kiiresti toodetuda ja tooteid rakendada, lõppkasutajale on see väga oluline, tagamaks toote kaasaegsus. Juhtimiskultuuri osas on oluline pakkuda juhtidele võimalusi enda arenguks, et ka organisatsioon saaks seeläbi paremaks. RIK-i kuvandi loomine tööandjana on samuti teema, millega tegelda – IT-valdkonnas üldiselt on keeruline heade inimeste leidmine, RIK-is on voolavus umbes 17%, seda oleks vaja kindlasti vähendada. Keskmes on alati lõppkasutaja rahulolu tagamine, seda me ka pidevalt hindame. Tegime hiljuti välgusitluse ja tulemus on, et 44% vastajatest on abi saanud muredega ja sama paljudel pole muresid olnud. 7% pole väidetavalt abi saanud. Need on tegelemiskohad nii RIK-il kui ka RIT-il.

E. Tars: Riigi IKT Keskust on vaja, kuna riigis süveneb tehnoloogiline võlg, olukord tööturul on keeruline, infoturbe valdkonnas pole praktiliselt vabu inimesi üldse. Valitsemisalade IT-tase on ebaühtlane, sõltuvalt ministeeriumist ja ministeeriumite hallatavatest asutustest, seega infoturberiskid kasvavad ajas ebaühtlase kvaliteedi tõttu. Iga IT-üksuse eesmärk peaks olema avalike teenuste arendamine. RIT-i loomisega võtame tulevikus IT-majadelt ära mure, milline peaks arvutitöökoha- või serveritaristuteenus olema, nende teemadega on võimalik keskselt tegeleda, nii oleme üleriigiliselt efektiivsemad. Me oleme noorim IT-maja Eestis ja me pakume arvutitöökoha- ja serveritaristuteenust üle Eesti. Korraldame arvutite ja seadmete hankeid keskselt ehk oleme arvutitöökohaga seotud hangete puhul kohustuslik hankija. Teenindame täna 9000 kasutajat, 6 ministeeriumit ja üle 70 asutuse arvutitöökohateenuste osas. Me haldame ka Riigipilve, eelnevalt (kuni 2022. a märtsini) tegeles sellega erasektori konsortsium, aga nüüd on see riigi oma ja me arendame Riigipilve edasi. Ehitame ka erilahendusi, kuigi me oleme ellu kutsunud pakkuma standardseid ja keskseid teenuseid, siis elu sunnib vaatama laiemat pilti, näiteks kohtusaalide videokonverentsiseadmed on erilahendus.

Struktuur jaguneb meil osakondadeks, hoiame seda võimalikult ühetasandilisena. Järgmine aasta lisandub asedirektor, kes hakkab tegelema kliendihalduse kvaliteedi tõstmisega ja seob kliendi

vajadused tehnoloogiaosakonna ja arvutikohateenusega. Eesmärk on kliendi rahulolu tõsta ja kliendi tagasisidega võimalikult palju arvestada jäädes siiski pakkuma standardseid teenuseid. Kui kliendihaldus ja tehnoloogia on liialt üksteisest kauged, siis kipub minema nii, et kliendi soovidega tehnoloogia ei pruugi arvestada. Järgmiseks tutvustan riigi teenuste osutamise mudelit tänases vaates ja meie kontekstis. Kui seda skeemi vaadata, siis üleval on kliendid, riigiülel on need ministriumid ja nende hallatavad allasutused ja neid allasutusi toetavad infosüsteemide kontekstis IT-majad. IT-majade fookus on avalike teenuste arendamise ja haldamise asutused. RIT-i ülesanne on pakkuda arvutitöökoha teenust ja serverite baastaristut. See on selliselt üles ehitatud sellepärast, et arvutitöökoha teenuse pakkumine asutuseti üldiselt ei erine ja seda on otstarbekas pakkuda kõigile keskselt. Standardne arvutitöökoht on jagatud mitmeks alamteenuseks, mille hulka kuuluvad ka erilahendused, milleks on teenused, mida riigiülel kõigil asutustel vaja ei ole.

2023. aasta väljakutsed on sarnased RIK-i omadega – eelkõige inimesed, kuidas neid hoida ja värvata, aga ka meie kasutajad ja kuidas me saame neile teenust paremini pakkuda. Sellel aastal oli meil kasutajate rahulolu-uuring, mille tulemused on võrreldavad eelmise aasta omaga, samas õpikohti on palju. Eesmärk on ka strateegilise juhtimiskultuuri tugevdamine, sellega seotud väljakutsed on esimese aastaga selgunud. Finantsmudeli kokkulepete ja rahastuse stabiliseerimise osas on nii, et asju tehakse ühekordsete rahastustega, puudub pikk rahastusplaan ja seetõttu peab päris palju investeringuid uuesti tegema. Konkreetselt kohtute poole pealt on plaan viia tavaarvutid üle sülearvutitele, et tagada mobiilsust, kui saame rahastuse paika. Kohtusaalide korrashoid ja standarditele vastavus on hetkel kõige põletavam teema, sealt tuleb päris palju pöördumisi. Näiteks on meil välja töötatud kohtusaalide standardid ehk millistele nõuetele peaksid kohtusaalid vastama, kõik uued ja renoveeritud saalid juba seda ka arvestavad. Kui on võimalik, siis võiks kohtusaalide renoveerimisel või ehitamisel ka RIT-ile plaanidest märku anda, et tagada kvaliteetse tehnika olemasolu. Üleskutse – mõelda juba täna, milline näeb kohtupidamine 5 aasta pärast välja, vaja oleks sellist pikka vaadet.

V. Peep: Rivo, sa oled toonud RIK-i uue hingamise. Struktuurimuutus ja kasutajarahulolu indikaatori sissetoomine on olnud mõistlikud, aga kõik KIS-i arendused takerduvad, sest käib pidev arhitektuuriuudendus. Alustasime sellega 2019. aastal, nüüd on sellest 4 aastat möödas, aga hinnanguliselt on uuendusest tehtud 15%. Millised on sinu mõtted selle osas?

R. Reitmann: See mure on ka minu laual. Tänane plaan on teha sellele seisukohale järelanalüüs ehk miks me sellise muutuse ette võtsime arhitektuuri mõttes ja kas see otsus on põhjendatud. Lisaks, kuidas ma saame kiirendada seda tööd, mis arhitektuuriuudenduse taga oodanud on. Taustal see töö ka käib. Muidugi on tähtis ka pikem visioon, aga hetkel on idee tükka läbi uute teenuste muudatuste KIS uuele struktuurile viia. Loodan lähiajal selgust saada, kuidas me edasi liigume. 2023. aasta plaan on see, kus me peaksime neid muutusi tooma.

V. Peep: Väga hea, arutame teemat lähemalt. Ergo, kui meil RIT-iga toimus üleandmise vormistamine, siis läks ka lepingusse, et me tahame endale toimivat kliendihaldusüsteemi, et me ei takerduks suures organisatsioonis murede taha, vaid meil oleks olemas kohe õige inimene, kes meid vajadusel aitab. Olen saanud tagasisidet, et see haldusüsteem praegu väga hästi ei toimi. Meie osakonnas on mure, et videopunktid on osades riigimajades puudu.

E. Tars: Kliendihaldur iseenesest on olemas ja minu teada ka kõikidele osapooltele teada. Riigimajades olevad seadmed on Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse koordineerida, me võtame neid küll järk-järgult üle ja uutega tegeleme ka meie. Jään hetkel vastuse võlgu, mis seis selle projektiga on, minu lauale see jõudnud ei ole. Ma viin info kliendihaldurini ja ta võtab ise ühendust.

V. Lapimaa: Meil toimib väga hästi kabinetis kohtuametniku arvutitöökoht, aga probleemid on kohtusaalis. Mul on selline info, et ministriumil on leping RIT-iga, aga sealt on puudu kohtusaalide eelarvestamise osa. Kuna RIT ei saa oma eelarvet planeerida enne, kui kohtud annavad sisendi vananenud seadmete ja uute vajaduste osas. Kas see vastab tõele? Täna sain ettekandest aru, et kohtusaalide videokonverentsiseadmed on erilahendus, aga teie vastutusala.

E. Tars: See vastab tõele, et kohtusaalide videolahendus on meie teenus, mure on selle eelarvestamisega. Teenused tulid meile üle nii, et RIK andis meile üle arvutitöökohateenused ja reservtaristu koos inimeste, süsteemide ja olemasolevate kulude katmiseks vajaliku eelarvega, aga eelarve ei kata ära uusi renoveerimisi või seadmete uuendamisi. Seda raha on küsitud keskselt riigieelarve strateegia planeerimise protsessis. Meil täna ei ole kohtusaali töökohale rahalist katet. Peame kuidagi selle probleemi ühiselt lahendama, et teenus saaks kohtusaalis jätkuda. Üks idee on, et kuna kohtuametnikel on niikuinii olemas sülearvuti, siis selle sama sülearvutiga saaks ka samas kohtusaalis käia.

V. Lapimaa: Need, kes kohtute eelarvete eest vastutavad, peaksid RIT-iga probleemi ka lahendama. Praegu võtan kaasa mõtte, et tulevik on ebaselge. Teine probleem on hooldusspetsialistidega, neid saab küll IT-abi kaudu tellida, aga see võtab liiga kaua aega. Meie vaatest on väga problemaatiline, et kohapeal pole hooldusspetsialisti, kelle vajadus ilmneb tavaliselt ootamatult kohtuistungis alguses. Näiteks võib olla juhtunud, et videopilt ei tööta või seade on „magama jäänud“. Hooldustehnik peaks olema istungi alguses kohe võtta ja seda minuti pealt. Muidugi pole tehnikule seeläbi koormus tagatud kogu tööpäeva vältel, vaid eelkõige mingitel kellaaegadel ja istungipäevadel. Suuremates kohtumajades peaks teenus olema ühtemoodi tagatud, mis te sellest arvate?

E. Tars: Saan teie murest aru. Loodan, et seadme „magama mineku“ probleem on lahendatud, oleme need kohtumajad kaardistanud ja seadmed vajalikult seadistanud. Äkkreageerimise probleemi see aga ei lahenda. Meil on endal arvatud tehnikute vajadused selliselt, et asukohad, kus on rohkem kui 250 töötajat, seal see tehnik peab kohapeal olema. Selliselt saab tehnik täiskoormuse, millega me katame tema kulud. Selle kaasuse puhul peame analüüsima, kas saame tehnikut tõsta sealt lähedalt lokatsioonist kohtumajja, et ta saaks õigeaegselt reageerida. Sel juhul ta oleks põhikohaga teie majas.

L. Naaber-Kivisoo: Sama probleem on ka Viru Maakohtus. Me ka katsetasime tehniku tellimist mõnda aega, aga see ei õnnestunud väga hästi. Tahaksime tehnikut füüsiliselt paariks tunniks päevas, et kõik tekkivad probleemid saaks kohe ära lahendada.

E. Tars: Tehnika ja süsteemid peaks jõudma tegelikult sinna maale, et tehnikut poleks vaja. Tegeleme sellega, aga ei saa lubada, et kohe need tehnikud kohtumajadesse tekivad.

I. Pilving: Kas riigis keegi tegeleb ka kohtuametnike tehtava töö automatiseerimisega? Näiteks kasvõi varasema kohtupraktika otsimisega või asjasse puutuvate seaduste välja otsimisega ja nii edasi.

R. Reitmann: See peakski olema üks osa meie ja ministeeriumi koostööst, nende nutikate lahenduste leidmine. Me saame aidata tehnoloogiaga, kuulata ja kaasa mõelda. Võita on palju väikeste innovatsioonide kaudu, see muudab tööd efektiivsemaks ja kiiremaks. Proovin ise seda teemat natuke utsitada ja plaani võtta. Soovitan kõigil mõelda, kuidas aastate pärast kohtus igapäevatöö välja näeb ehk milline on pikem vaade. Peaksime loova mõtlemisega kuskilt pihta hakkama.

E. Tars: Praktikaid ja meetodikaid on selleks palju, kuidas sellist disainpilti luua. Võin huvi korral neid jagada.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkuvad Ergo Tars, Rivo Reitmann ja Elari Udam.

5. Ülevaade kohtupidamist puudutavatest eelnõudest: kohtute seaduse jt seaduste muutmise eelnõu (633 SE), sõja- või erakorralise seisukorra aegse kohtupidamise eelnõu, kohtumenetluse avalikkuse eelnõu (574 SE), paberivabale kohtumenetlusele ülemineku eelnõu (723 SE) – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep

V. Peep: Järgmine teisipäev (13.12) on põhiseaduskomisjonis kolm kohtuid puudutavat eelnõud. Meil on eelnõu 633 ehk maakohtute osakonnastamine, sõjaaegse kohtupidamise eelnõu, mille on algatanud

valitsus ja riigikogu 24 liikme algatatud riigikaitsekohtu eelnõu. Lisaks on meil veel õiguskomisjonis kaks menetlusõigusega seonduvat eelnõud: paberivaba kohtupidamise eelnõu ja kohtumenetluse avalikkuse eelnõu – jääb ilmselt vastu võtmata, sellele ei leita piisavalt toetust, see on Riigikohtu enda algatus. Digitaalne kohtupidamine – need arutamised alles seisavad ees, Eesti Kohtunike Ühing (EKOÜ) on andnud oma eitava seisukohta.

Eelnõu 633 on sügisest olnud parlamendis, eelnõu osaliselt takerdus. Põhiseaduskomisjoni kutsuti 18. oktoobril Kohtunike Ühingu juhatuses esindajad, arutelu oli tormiline. Arutelu protokoll on lugemiseks olemas. Meil oli diskussioon teemal – kes on kohtu hääleks kohtu korraldust puudutavates seadusandlikes algatustes. Mina ja minu kolleegid oleks võinud teha rohkem eeltööd, et kohtuid puudutavaid eelnõusid rohkem tutvustada ja teadmist jagada kohtunikele. Me panime rõhu kohtujuhtide ja KHN-iga arutamisele. Teatud asjade puhul, nagu maakohtute jagamine osakondadeks või kohtute tagasisidestamine, olid meil EKOÜ-ga eriarvamused. Novembris toimus jätkuvarutelu, kus osales Riigikohtu esimees ja mitmed teised kohtute esimehed ja ka Kristjan Siigur halduskohtu esindajana. Selle järel väljendas komisjoni ettekandjaks määratud riigikogu liige üllatust asjade osas, mida talle nüüd esitati positiivse arenguna, mis viimati sai aga negatiivset tagasisidet. Kohtuid puudutavad eelnõud vajavad rohkem selgitamist ja teadvustamist. Kuidas aga peaks kohtunikke kaasama kohtuid puudutavatesse seadusandlikesse algatustesse? Kas teie arvates on puudujääke või soovitusi, et selliseid tõrkeid ei tekiks?

Viimaks on veel kaks eelnõud, meie sõjasätted ja sõjakaitsekohtute eelnõu – viimati oli jutt, et kahe sõjaaegse kohtupidamise eelnõu vahel ei ole vastuolu. Valitsuse algatatud sõjaaegse kohtupidamise eelnõu käsitleb tavakohtute paindlikku tegutsemist sõja- või erakorralise seisukorra ajal, aga see polevat vastuolus mõttega luua eraldi riigikaitsekohus uinuva asutusena, mis ärkab ellu sõjaajal. Sõjakaitsekohtu eelnõul pole muud sisu, kui kohtu moodustamine, kus kohtunikeks on ohvitserid. Mida kohus tegema hakkab ja mis korras, pole fikseeritud, aga sellekohaste sätete tegemine lasub valitsusel. Meil oli selle eelnõu koostajatega kohtumine – me leidsime, et igal juhul oleks mõistlik panustada ettevalmistus abinõudesse, mis puudutavad kohtute valmisolekut. Meil ei ole aga üksmeelt, kas eraldi kohut selleks on vaja.

K. Siigur: 633 eelnõu – enne viimast põhiseaduskomisjoni sai välja võetud tagasisidestamise osa. Leian, et sellega on väga intensiivselt vaja edasi tegeleda. Me peame ise suutma enda sisekontrolli kohtunike üle välja töötada enda süsteemi sees, vastasel juhul varem või hiljem tekib tugev surve, et tekitada mingisugune väline kontroll. Tean, et tagasisidestamise osa ilmselt ei pooldanud ringkonnakohtud, see taandub jällegi ressursile. Samas kui me ringkonnakohtute tugevdamisest räägime, siis ilmselt tulevikus saab ringkonnakohtu töö osaks esimese astme kohtute tagasisidestamine ja üldine kontrollimine, mis hõlmab kohtunike üldist efektiivsust. See teema tuleks uuesti püstitada.

I. Parrest: Arvestades, et tagasisidestamine võeti eelnõust välja, mis sinna 633 eelnõusse tuleb?

V. Peep: Muu eelnõu sisu säilis. Muudatusi on tehtud, mis puudutavad kohtu üldkogu kaasamist esimehe tasandil tehtavatesse otsustustesse. Meil oli selle eelnõu osas läbirääkimisi, mis puudutavad kohtunike sotsiaaltagatise ehk töövõimeraha maksmist ja vanusepiiri liberaliseerimist. Ministril ja koalitsioonil on valmisolek nende punktidega edasi minna, aga Eesti Kohtunike Ühinguga ei leitud üksmeelt, seega need jäävad välja. Mõned muudatused palume komisjonil veel endal teha – tagasisidestamise väljavõtmine, üldkogu pädevuse reguleerimine ja mõned väikesed vigade parandused. Ühe muudatuse peaks esitama ka Riigikohus – kohtunõunike palkade indekseerimine, kui sellega tekivad tõrked, siis ei jõua eelnõusse.

I. Parrest: Ei tasuks tõmmata paralleeli kohtu esimeeste ja kohtunike arvamuste vahel, süsteem on suur ja mõtted pole alati ühtsed. EKOÜ sees ka eri arvamused, kasvõi vaadates digitoimiku näidet. Sisendit EKOÜ-lt oleks vaja küsida juba enne VTK-d. Tagasisidestamise osas olen K. Siiguriga nõus – vajame efektiivset süsteemi, kuidas järelevalvet teostada kohtusüsteemi sees. Mõttekoht, kas praegune esimehe järelevalve süsteem on piisav või peaks midagi juurde panema. Sel juhul tuleks ka regulatsioon

täpsemaks teha – mille üle kontrolli teostatakse ja mis on järel valvatava kohtuniku õigused. Viimati oli eelnõus, et tagasisidevestlusest pannakse kokkuvõtte isikutoimikusse, aga kui see on negatiivse sisuga, siis sellest võivad tekkida erinevad probleemid.

V. Peep: Eelnõu nägi ette, et kui kohtunikul on eriarvamus temale antud tagasiside osas, siis kohtunik saab ise oma vaatenurga sinna ka lisada. EKoÜ juhatus esitas seisukohta, et tagasisidestamine on võimalik siis, kui detailselt on fikseeritud nõuded kohtulahendi kvaliteetsele sisule. Selle osas me ei osanud seisukohta võtta, et kes ja kuidas seda peaks tegema.

I. Parrest: Viimase eelnõu sisu ütles, et antakse tagasisidet kohtunike töö üldise kvaliteedi üle, aga mida see siis lõpuks tähendab?

K. Lippus: Meie proovisime eelnõud muuta, et see oleks vastuvõetavam. Tegelikult isikutoimikusse tagasiside kokkuvõtte lisamise olime valmis välja võtma, kui see osutuks probleemiks. Põhimõttelise küsimusena oli arutluse all, et ringkonnakohtunik ei pruugi olla õige isik andma esimese astme kohtunikule tagasisidet, sest tal ei pruugi olla kogemust maa- või halduskohtus töötamisest.

T. Pappel: Tartu Ringkonnakohtu kõigi kolleegiumite esimeestega koos käisime kevadel läbi erinevad kohtumajad ja keskendusime just tagasisidestamise teemale. Valdavalt kõik kohtunikud olid huvitatud tagasiside saamisest. Sooviti ka sellist operatiivset tagasisidet, millisel kujul see aga peaks olema, oli eriarvamusi. Ressurssi on küll vähe, aga ressursi taha tagasisidestamine ei jää. Kui see oleks eelnõusse sisse jäänud, siis oleks saanud ressursi juurde küsida.

K. Lippus: Põhiseaduskomisjon ütles, et eelnõuga edasi liikumiseks on vaja otsida kompromissi, aga meil sai selgeks, et väikeste muudatustega tagasisidestamise osas ei ole meil võimalik seda kiirkorras leida.

I. Pilving: Olukord on keeruline ja tasandeid on väga palju. Arusaadav, et kui selliseid muudatusi plaanitakse, siis räägitakse ühingu läbi, kõik seisukohad kuulatakse ära. Riigikohtus oleme lähtunud tõdemusest – Riigikohtu üldkogu vajadusel põhimõttelisi seisukohti arutab, mis puudutab kohtute korraldust ja menetluste põhimõttelisi muudatusi. Pole midagi parata, et arvamusi on palju ja mitmete osapooltega vaja taolisi otsuseid arutada.

V. Lapimaa: See on põhimõtteline küsimus, et mis seisukoht lõpuks kõlama jääb. Kas see seisukoht, et ringkonnakohtunik, kellel pole esimese astme kohtus kogemust, pole piisavalt asjatundlik, et tagasisidet anda? Praegu tundub, et põhiseaduskomisjon jäi seda uskuma ja tegi oma sammud ka sellele vastavalt. Majas inimesed uurivad, mis seis tagasiside andmisega on ja nad on ise sellest väga huvitatud olnud. See võib olla mõne üksiku kohtuniku või ühingu juhatuse liikme seisukoht, et eelnõu ei olnud sobiv.

T. Pappel: Ma lisan juurde, et ringkonnakohtunik üksi ei pea seda arvamust kujundama. See on ikkagi kogu kolleegiumi kokkuleppe ja tagasiside.

J. Sarv: Eelnõus oli tagasisidestamine suhteliselt pehme meetmena kirjas, selle kohaselt ei oleks kohtunikule tagasisidestamisega saanud järgneda ju sisuliselt mingeid sanktsioone. Võiksime tagasiside andmise süsteemi käivitada ka seadust muutmata, vabatahtlikuna. Eeskätt ringkonnakohtud võiksid selle käima lükata. Kui mõni kohtunik keeldub tagasisidest, siis las ta keeldub, sundida kedagi ei saa. Aga enamik oleks ilmselt nõus osalema. Tagasisidestamisest ei peagi tingimata mingit paberit toimikusse jääma. Kui tagasisidestamises osalemine ei ole kohtunikule kohustuslik ja sellel pole kohtunikule õiguslikke tagajärgi, siis saame selle käivitada ka ilma seadusest tuleneva aluseta.

A. Asi: Noorkohtunikke me juba tagasisidestame ja meil ei ole täna ühtegi kohustust selleks. Kui ma arvamust annan, küsin ka ringkonnakohtult arvamust ja seni pole nad ka keeldunud. Samuti oleme saanud ringkonnakohtuga kokkuleppele, et nad vajadusel vestlevad inimestega. Vabatahtlikult saab seda teha, üksikud pole nõus, aga nendega poleks ka käsu korras lihtne rääkida.

J. Sarv: Saab teha KHN-i soovitusel, kuidas selliseid vestlusi läbi viia, siis ei paistaks see ka nii omavoliline.

I. Parrest: Võib teha ka ilma seaduseta, aga peame sel juhul arvestama, et see signaal võib tähendada ringkonnakohtutele täiendavat tööd. Kõik kolleegiumi liikmed peavad siis tööd tegema, et tagasiside ei jääks pealiskaudseks.

J. Sarv: See asi pole nii keeruline – osad kohtunikud vajavad kindlasti seda tagasisidet. Igasugune kontrollsüsteem kõiki probleeme niikuinii ei lahenda, aga sellest oleks natuke abi.

I. Parrest: Tagasisidestamise süsteem peaks tuginema konkreetsetele asjadele, mitte lihtsalt kõhutundele.

I. Pilving: Arutelu tulemus – tuleks asjaga edasi tegeleda. Indikatsioone, mille põhjal tagasisidestada ja kohtunikega vestelda, on ilmselt piisavalt ja seda ka täna teha saab.

Lahkub Toomas Talviste.

K. Siigur: KHN võiks anda ministeeriumile soovitusel selle teemaga edasi tegelemiseks, JuM peaks välja töötama mingisuguse kontseptsiooni, millega saab hakata edasi tegelema.

I. Pilving: Seda ei pea ministeeriumi ükski tegema, vaid kaasata ka EKoÜ. Hetkel koos lahendust me ei leia, aga ootus sellega tegeleda on.

I. Parrest: Millal võiks digimenetluse eelnõu jõustumine toimuda?

V. Peep: Julgen arvata, et see eelnõu pigem võetakse vastu. Jõustumine on plaanitud üldkorras ehk pärast Riigi Teatajas avaldumist, mis omakorda sõltub riigikogust.

T. Vaher: Digitoimikuga seoses – äsja alustas tööd Kättetoimetamisportaal (Käpo) ja see segab meie, advokaatide, tööd päris palju. Digitoimikusse sisse logides, satun kõigepealt Käpo-sse, kui seal kogemata mõne vanema dokumendi vastu võtan, keerab see kogu dokumendihalduse pea peale. Käpo ei arvesta, et menetluses osalevad organisatsioonid ja professionaalid. Portaal ei võimalda vastuvõetuid dokumente mingil viisil kuhugi mõistlikult edasi suunata. Käpo ei haaku büroodes välja töötatud dokumendihaldustega. See on üldine probleem ka teistes büroodes.

V. Peep: Käpo näol on tegemist keskse kättetoimetamisteenusega. Kogu pahameel, mis sellega kaasneb, võtan enda peale, mina lasin ta sellisel kujul käiku lükata. Praegu piloodina töötab Käpo äriregistri avatud e-toimiku peal ehk selle sees toimub riskkättetoimetamine. Minu teada on AET-i (avalik e-toimik) kaudu selle kasutamine ja selle kaudu kättesaamine professionaalsete menetlusosalistele kohustuslik olnud üpriski palju aastaid ja minu andmetel ei ole AET kunagi seotud professionaalsete menetlusosaliste dokumendihaldussüsteemidega.

Sirje Kaljumäe lahkub.

T. Vaher: Mul pole võimalust digitoimikusse sisse logida ilma Käpo-sse sattumata ja see annab ette nii aktuaalseid kui ka aastatetaguseid dokumente vastuvõtmiseks. Enamasti saan kuidagimoodi liikuda edasi ilma dokumente vastu võtmata, aga on ka olukordi, kus ma ilma selleta edasi liikuda ei saa. Dokumendiinfot ei edastata ka meilile, seega pean selle dokumendi tausta hakkama teistelt uurima. Võiks saada Käpo lahti haakida nii, et saan otse digitoimikusse minna ilma Käpo-sse sattumata.

V. Peep: Teen ettepaneku selle osas astuda dialoogi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks. KHN-i liikmed ja kohtute esimehed juhivad tähelepanu kohtunike tagasisidestamise tähtsusele ning soovivad Justiitsministeeriumil jätkata tagasisidestamise süsteemi loomisega.

6. Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

K. Luha: Teen kokkuvõtte vanadest lahendamata asjadest. 2014. aastast kehtiva regulatsiooni järgi on need niisugused tsiviil-, haldus- ja kriminaalasjad, mis on esimese astme kohtutes menetluses olnud vähemalt 2 aastat ehk asjad, mis on laekunud maa- või halduskohtutesse enne 1. jaanuari 2020. Iga aasta alguses avaneb uus vanade asjade kogum ja aruandeaasta jooksul peaks toimuma nendes asjades tõhustatud menetlus kohtu esimehe tähelepanu all eesmärgiga, et aasta lõpuks või lähiajal jõutakse lahendini.

Alustades haldusasjadest, võib eeldada, et vanade haldusasjade hulk suureneb ilmselt järgnevatel aastatel. Praegu on näha, et suure töökoormuse tõttu on menetlusajad veninud pikaks, üle aastaste haldusasjade hulk on 12-24%. Sel aastal on mõlemas halduskohtus 3 vana lahendamata asja ja menetlustoimingud annavad lootust, et lahendini jõutakse lähiajal. Seega haldusasjadega probleemi ei ole. Ka vanade lahendamata kriminaalasjade hulk on väiksem kui varasematel aastatel. Praeguse seisuga on maakohtutes lahendamata 9 üldmenetlusasja, mille menetlus on kestnud kauem kui 2 aastat. Harju Maakohtu puhul on teada, et need on väga mahukad asjad. Vanu lahendamata kriminaalasju iseloomustabki see, et need on mahukad üldmenetlusasjad. Ühes kõnealus üldmenetluses on lootust, et lahend tehakse jaanuari alguses. Nii võiks öelda, et justkui pole suurt probleemi, kui jätta tähelepanuta asjaolu, et üks mahukas kriminaalasi on Harju Maakohtus juba 2017. aastast ja seda menetletakse ka järgmisel aastal.

Nagu eelnevalt ütlesin, siis niisugune aruandluskorraldus kehtib 9 aastat. Seni oleme iga aasta lõpus tsiviilasjad kokku lugenud ja näinud, et aastast aastasse on nende hulk kasvanud. Kohtute esimehed on nõukoja istungil selgitanud, et on kohtunikega vajadusel vestelnud. Käesoleva aasta kohta saan öelda, et kirjalikku aruannet kohtunikud täidavad. Kui suures määras on see aga formaalne, ei ole justiitsministeeriumi hinnata. Aruandluse üks pool on selle õigeaegne täitmine, kuid aruandluse tegelik eesmärk on, et vanade asjade hulk oleks minimaalne, sest iga pikalt lahendamata asja taga on inimesed ja nende mured, nagu näiteks töövaidlused või laste hooldusõiguse asjad. Vanu tsiviilasju oli novembri lõpuks 230 – see hulk on võrreldes eelnevate aastatega palju kasvanud. Samas ei saa selgelt väita, et see on tingitud ainult töökoormusest või asja keerukusest. Küll aga hakkab silma, et aastast aastasse on vanad tsiviilasjad valdavalt samade kohtunike käes ja selliseid kohtunikke on kohtutes üksikuid. Näiteks on Harju Maakohtu kahe kohtuniku käes 1/3 selle kohtu vanadest tsiviilasjadest. Vanadesse tsiviilasjadesse tuleb sisulisemalt suhtuda ning nende kohtunikega personaalselt tegeleda. Pensioneerunud kohtunike asjade jagamine kohtunikule, kellel on juba eelnevalt pikad menetlusajad, pole parim praktika. Kohtutes peaks vanu lahendamata asju olema minimaalselt, aga hetkel on neid veidi liiga palju kogunenud. Selle teemaga peaks kohtute haldamise nõukoda sisulisemalt tegelema. Võrreldes varasemaga on aga positiivne, et u pooltel Harju Maakohu kohtunikel pole vaatamata töökoormusele menetluses mitte ühtegi vana asja.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks. KHN soovib esimeestel kasutada nende kohtunike suhtes, kelle menetluses on väga pikkade menetlustähtaegadega kohtuasjad, kohtute seaduses ettenähtud kohtu esimehe volitusi mõistliku menetlusaja tagamiseks (KS § 45 lg 1¹).

7. Kohtute 2024–2027. a arengukava loomine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus

K. Lippus: Selle perioodi arengukava kehtib 2023. aasta lõpuni, loogiline oleks alustada uue arengukava koostamist 2023. aasta alguses. Praegusest arengukavast on olnud kasu eelkõige kohtusüsteemiga vastselt liitunudutele. Samas ühest arengukavast võiks olla väga palju rohkem kasu. Selle jaoks peaks olema selge, kes seatud eesmärkidest järgneval perioodil juhivad. Hakkasime eelmist kava tegema Justiitsministeeriumi eestvedamisel kaasates kohe ka kohtujuhid ja KHN-i liikmed. Tegime seda klassikalisel viisil, leidsime kõigepealt probleemid, siis tegelemist vajavad valdkonnad, tegime ajurünnakuid ja töögrupe, et leida lahendusi. Kui see kõik kokku sai, siis hakkas arengukava dokumendist distantseerumine, lõpuks jõudsime selleni, et KHN-i istungitel võeti arengukava osad

üksipulgi lahti, kuigi arengukava oli koostatud kohtusüsteemis, koos selle valdkonna ekspertidega. Arengukava ei kinnitatud KHN-i otsusega. Ei tahaks nii palju energiat panna uue arengukava koostamisse, kui selle reaalne kasu on väike, seega peaks uue arengukava tegema kohe sisulises koostöös KHN-iga. JuM-il on enda programm ka, aga kohtusüsteem sellest oma pikaajalist vaadet minu hinnangul ei saa, kohtusüsteem ei saa samuti JuM-i programmi sisu eriti mõjutada. Strateegiliselt on vaja organisatsioonil kindlasti pikka plaani koos eesmärkide, missiooni ja visiooniga. Veel, kas arengukava peaks hõlmama ka Riigikohut ja kuidas jõuda sellise arengukavani, mida KHN oleks valmis kinnitama?

K. Siigur: Kõik kirjapandu arengukavas on tore, aga kohtusüsteemis seadus lõpuks määrab, mis me realselt tegema peame. Pigem defineerida need teemad, millega 3-5 aasta jooksul tegeleme. Näiteks kohtunike tagasisidestamise süsteem. Arvan, et praegusest arengukavast oli pigem vähe kasu.

I. Pilving: Kas on tehtud ka mingisugune monitooring või tagasiside, kui palju selle perioodi eesmärkidest ellu viidi ja kui paljud täitmata jäid?

K. Lippus: Ei ole, keegi pole huvi tundnud ja keegi pole hindamist tellinud, aga kui KHN tunneks huvi, siis loomulikult teeksite. Seda arengukava ei ole KHN endaga sidunud. Midagi on arengukavast tehtud, midagi ei ole. Kui me RES protsessis valdkonnale raha küsime, siis viitame kohtute arengukavale, aga saame ka vajadusel JuM-i programmile viidata.

I. Pilving: Peame tegelema nende probleemidega, mis meile muret valmistavad - inimesed, digilahendused, raha jagamine, kohtuametnike töö automatiseerimine. Kui tegeleda praktiliste asjadega, siis minu toetus sellele on olemas.

K. Lippus: Kas Riigikohus peaks olema seekord arengukava osa, kui me lahendame varasemalt välja toodud probleemkohti?

I. Pilving: Kui haldamismudel on väga lahutatud, siis Riigikohtu kaasamine oleks üks võimalus seda lahutatust vähendada. See on minu isiklik arvamus ja sellel teemal pole ma kolleegidega nõu pidanud.

V. Saarmets: Kunagi varem oli teema, et arengukava käis läbi JuM-i programmi. Kui käisid siin jutud, et kelle ja mille jaoks seda vaja on, siis tekib selline olukord, et Justiitsministeeriumil on oma programm olemas, aga kohtute arengukava jääb kõrvale ja justkui polekski organisatsiooni või organit, kes sellega nüüd tegeleks. Need peaks ikkagi olema omavahel seotud. Kui JuM tegeleb I ja II kohtute haldamisega, siis nende programm võiks kajastada ka kohtute arengukava punkte, nii on need omavahel seotud. Muidugi on arengukava vaja, peame kuskil suures pildis olema ja süstematiseeritud oma plaane tegema. See peaks olema koostöö, kohtute arengukava ja JuM-i programm võiks olla seotud. Projektide ja rahastamise teemadel on see samuti oluline. Arengukava peaks olema laiapõhjaline.

T. Vaher: Kuna olen Advokatuuri arengukavadega tegelenud, siis soovitaks sellise kohtute arengukavaga ajahorisont seada kaugemale. See aeg peaks olema piisavalt pikk, et näha visiooni ja tegeleda vähem lähiaastate väikeste tegevustega.

I. Parrest: Arengukava oleks vaja, ilmselt võiks ka Riigikohus olla selle kujundamisse kaasatud. Sisu peab hakkama arutama. Põhirõhk võiks olla kohtus töötamise keskkonna parendamisel ja töö paindlikkusel.

Lahkub Villem Lapimaa.

A. Asi: Igal organisatsioonil peaks olema mingi siht, seega seda dokumenti on vaja. Nii nagu RIT-i direktori soovitus, peaksime täna mõtlema, milline meie kohtupidamine aastate pärast on, juba kasvõi tellima selle järgi omale tehnikat. Ma olen T. Vaheriga nõus, et ajahorisont peaks olema üsna pikk, peame arvestama ka seda, mis ühiskonnas toimub. Samamoodi kohtunikuamet – võib-olla me ei leia

enam 5 aasta pärast inimesi, kes tahaks kohtunikuks saada ja muud sellised ohukohad. Sellist üldist visioonidokumenti on kindlasti vaja.

I. Pilving: Kohtunikuameti teemaga juba Riigikohus tegeleb. Arengukava ühe osa sisendina saab seda kindlasti kasutada. Kohtunikuameti olemus saab olema ka järgmise täiskogu ja kohtute aastaraamatu teema.

T. Pappel: Kindlasti on vaja mingit visioonidokumenti nagu I. Parrest ja A. Asi mainisid, ilma selleta me ei tea, kuhu me ka minna soovime. Selline kava annab ka kindluse kohtutöötajatele, sest strateegiaga saame põhjendada oma tegevusi. Oluline on ka organisatsiooni strateegia – meie fookus, millega tahame tegeleda, millised on probleemid, kuidas probleeme lahendada ja millised on väljakutsed. Sealjuures esile tuua täiendav või vajalik võimekus ehk mis meil puudu on.

I. Pilving: Arengukava oleks vaja ja see peaks olema praktiline ja konkreetne. Lisaks ka probleemikeskne ja pikema perspektiiviga. Sõnastatud võiksid olla vaheetapid või vahe-eesmärgid. Tuleks Riigikohtuga läbi rääkida, kuidas saab üksteisele toeks olla ja asjaalaseid instutsioone, huvirühmasid kaasata, kuulame KHN-i ja EKOÜ-t.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks ja toetab kohtute arengukava väljatöötamist koostöös Riigikohtuga. KHN toob välja, et arengukava peaks olema kaugema tuleviku väljavaatega.

Lahkub Merit Helm.

8. Muud teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohus, halduskolleegiumi esimees Ivo Pilving, Justiitsministeerium, Viljar Peep

T. Pappel: Käisin 2022. aasta juunis Euroopa Liidu apellatsioonikohtute esimeeste konverentsil. Seal oli ka Kiievi apellatsioonikohtu esimees, kes tegi väga inspireeriva ettekande Ukraina kohtute tööst, alates päevast, millal Venemaa riiki sisse tungis. Palusin temalt näiteid otsustest või soovitudest, mida kohtusüsteem sõjaolukorras teinud on. Sain ka tema ettekande ja veel lisaks erinevaid dokumente. Soovitan nende materjalide lugemist kõigile KHN-i liikmetele, need annavad pildi, mis Ukrainas toimub ja kuidas kohtud oma tööd sõjaolukorras korraldavad. Näiteks 24. veebruar on Ukraina kohtunike nõukogu teinud otsuse, mida konkreetset tuleks tegema hakata, siis on 13. märts avaldanud ülemkohtu esimees soovitud I ja II astme kohtutele kohtu hõivamise korral. Veel on Ukraina kohtunike nõukogu otsus koos soovitudest kohtute ja kohtunike töö korraldamiseks sõjaseisukorra tingimustes ja viimaks Kiievi apellatsioonikohtu esimehe enda käskkiri. Tuli välja selliseid olulisi aspekte, nagu kuidas kaitsta kohtunike kohta käivat infot perekonnaliikmete osas või kuidas kaitsta toimikutest tulenevat infot jne. Pakun välja, et materjale võiks jagada KHN-i liikmetega ja kui koorub välja arutatav teema, siis miks mitte kohtuda ja rääkida.

I. Pilving: Jagame materjale, neid võiks lugeda. Koostööd Ukraina kohtusüsteemi inimestega on mitmesugust, kohtumisi toimub, seega arvatavasti lisandub erinevaid materjale veelgi.

Ukraina sõjaaegse kohtupidamise materjalid edastati KHN-i meililisti.

J. Sarv: Antud teema puudutab eeskätt prokuratuuri ja maakohtute kohtunikke. Käisime Tartu Ringkonnakohtu kolleegidega Viljandi Haigla sõltuvushaigete ravi- ja rehabilitatsioonikeskuses, kus tegeletakse ka kohtu määratava sõltuvusravi osutamisega. Neil on mure. Kohtud saadavad sinna (ennekõike KarS § 75 lg 2 p 5 kohaselt) ravile ka inimesi, kes ei ole tegelikult sõltlased või kes ei ole ise valmis enda sõltuvust tunnistama ja ravi saama. Ja selliste inimeste ravimine ei anna tulemust. Samas võtavad põhjendamatult saadetavad inimesed ära kohad neilt, kellel reaalselt sõltuvusravi vaja oleks, ja mõjuvad isegi ravikeskkonnale destruktiivselt. Enamasti pannakse sõltuvusravi läbimise kohustus süüdistatavale kokkuleppemeneltuses. Ta ise on sellega nõus üksnes selleks, et pääseda reaalselt

vangistusest. Samas ei tee menetleja eelnevalt kindlaks, kas tegemist on sõltlase või kuritarvitajaga. Viimastele pole sealne ravi näidustatud. Kui inimene oma sõltuvust ei tunnista, siis neid pole ka mõistlik sinna saata, sest sõltuvusravi toimib üksnes koostöö mõjul. Seetõttu peaks prokuratuur enne, kui ta sõltuvusravi läbimise kohustuse kokkuleppesse kirjutab, välja selgitama, kas inimene üldse sobib seda ravi läbima. Selleks oleks tarvis võtta rehabilitatsioonikeskuse psühhiaatrilist eelhindang. Kohus omakorda peaks enne kokkuleppe kinnitamist uurima, kas prokuratuur on ravi näidustatust kontrollinud. Minimaalselt on vaja selgeks teha, kas inimene saab aru, millega on selle ravi puhul tegemist ja ta võtab endale need kohustused. Hetkel inimesed lähevad sinna sageli vaid selleks, et vangistusest pääseda ja seal olles nad koostööd teha ei taha. Teine probleem on see, et mõnikord sõnastatakse kohtuotsuste resolutiivosa ebaõnnestunult ja see tekitab seetõttu segadust või võimaldab süüdistataval asuda kohustustest kõrvale hoidma – või vähemalt üritada seda teha. Näiteks ei ole õige panna isikule kohustust *pöörduda* ravile, sest siis ta võib hakata väitma, et piisab sellest kui ta korra pöördub raviasutusse, aga tal ei ole mingit kohustust ravi läbida. Ilmselt oleks nendel teemadel otstarbekas panna kokku mingi abistav memo prokuratuuri ja kohtute tarbeks.

D. Nahkur-Tammiksaar: Annan omalt poolt ka prokuratuurile info edasi, et selline ülevaade on tulemas.

V. Peep: Tulles tagasi sõjateemade juurde, kõigepealt Ukraina materjalide kohta taustateadmiseks, et Ukraina justiitsnõukogu on nagu meie KHN-i vaste, aga nemad on oluliselt laiemate volitustega. Nad määravad piirkondi, kohtunike arvu, esitavad kohtunikke ametisse ja kõike muud.

Meie sõjaaegse kohtupidamise eelnõu osas, Juhan aitas koostada lihtsustatult kriminaalkohtupidamise sätete, tahtsime paigutada selle oma sõjaajakohtupidamise eelnõu juurde, aga olid torked – prokuratuur ega siseministerium ei olnud rahul. Tulemusena me ei pannud seda sätet eelnõusse, mida põhiseaduskomisjon hakkab teisipäeval arutama (13.12). Riigikantselei lubas saata kevadel ringlema kriisideks valmisoleku riigikaitseeaduse, millega kaotatakse ära erakorralise seisukorra seadus, kus on ainsad erikorraaegsed kriminaalmenetluse eriseadused üldse. Seega paraku pole meil muud varianti, kui tulla meie kriminaalmenetluse erisuste sätetega erakorralise seisukorra ajal hiljemalt riigikaitse eelnõu juures uuesti tagasi. Riigikogu liikmete algatatud eelnõu arutamise käigus arutleti ka, kas sellist väljaõpet ja ettevalmistust võiks täiendavalt teha. Siseministerium ja PPA ühe suurõppuse korraldasid, kuhu olid halduskohtud kaasatud, see oli väga meeleolukas ja edukas. Kas me taolise asjaga võiks ka jätkata riigikaitsealist mõõdet arvestades, seda arutame Kaitseministeriumiga ja pakume omalt poolt ka midagi välja.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp kell 15.54.

/allkirjastatud digitaalselt/

Ivo Pilving
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Katarina Tamm
Protokollija

